

pressie op de Geer zijn uitgegaan. Veel actiever was de 'tweede man' van de legatie, mr. F. C. A. baron van Pallandt, die zich zowel aan de gezant als aan de Geer groen en geel ergerde. Hij ging in samenwerking met de Britse geheime dienst na of men de Geer kon *kidnappen* en naar Engeland terugvoeren (terzake hadden, in Londen, Gerbrandy en van 't Sant contact opgenomen met *MI-5*), maar die operatie werd, gegeven de gevoeligheden van Portugal dat de Engelsen te vriend wilden houden, onaanvaardbaar riskant geacht.

Als zaakgelastigde optredend (Sillem was toen afwezig), had van Pallandt op 9 december op instructie van van Kleffens de Geer bezocht. 'Hij is zo koppig en verkalkt', rapporteerde hij een dag later, 'dat ik bang ben, dat zelfs een telegram van de ministerraad hem niet stoppen zal . . . Mij lijkt de enige mogelijkheid dat H. M. persoonlijk ingrijpt en hem in krachtige termen verbiedt te reizen.'¹

Die suggestie werd niet gevolgd en toen medio januari uit de Geers antwoord (7 januari '41) op de door Gerbrandy en Albarda ondertekende brief van 12 december bleek dat hij nog steeds begeerde naar Nederland terug te keren ('ik ben voornemens (er) als een vergeten burger te leven'²), werd het eind januari voordat een tweede, weer door van Boeyen opgestelde en door Gerbrandy en Albarda ondertekende brief naar hem uitging.

Die brief was te laat: hij had de Geer nog niet bereikt toen deze op 3 februari Welter per brief berichtte dat hij op het punt stond te vertrekken, en evenmin toen hij op 4 februari in het *Lufthansa*-toestel stapte dat hem naar Berlijn bracht. Vandaar reisde hij per trein naar Den Haag, begeleid door Bene, de vertegenwoordiger van het *Auswärtige Amt* bij het *Reichskommissariat*. Bene trachtte hem uit te horen, maar hij zweeg.³

¹ Brief, 10 dec. 1940, van F. C. A. van Pallandt aan van Kleffens (*Eng.*, dl. II b, p. 274). ² Brief, 7 jan. 1941, van de Geer aan de ministerraad (a.v., p. 276).

³ Het bericht dat de Geer naar bezet Nederland teruggekeerd was, heeft daar wel korte tijd indruk gemaakt op de publieke opinie, maar men kan niet zeggen dat de Duitse propaganda er veel voordeel aan heeft ontleend. Zijn daad werd algemeen afgekeurd; al op de dag van zijn terugkeer, 7 februari, werd hij in onderlinge gesprekken aangeduid als 'Jonk de G', 'zonder 'heer' en zonder 'eer'. (H. Mees: *Mijn oorlogsdagboek, 10 mei 1940-8 mei 1945* (1945), p. 115). Wat hij gedaan had, werd door zijn echtgenote diep betreurd en hij werd zowel door voorzitters en kader van de Christelijk-Historische Unie als in zijn kerk gemeded. Aan zijn in bezet gebied publiekelijk herhaalde toezegging dat hij 'als een vergeten burger (zou) leven', hield hij zich niet. In april '42 publiceerde hij met verlof van het 'foute' departement van volksvoorlichting en kunsten een brochure, *De synthese in de oorlog*, waarin hij wederom een vrede door overleg bepleitte; daarvan werden ca. 20 000 exemplaren verkocht. Twee volgende door hem geschreven brochures van gelijke strekking verschenen niet